

قدم بعدی برای چپ برزیل چیست؟ (یا چرا گرفتاری‌های برزیل هنوز تمام نشده است)

اولیور باسیانو^۱

مآده میرزایی

روز یکشنبه ۳۰ اکتبر، لولا، رهبر حزب کارگر برزیل، بازگشت سیاسی به یادماندنی‌ای را رقم زد و برای سومین بار به عنوان رئیس جمهور برزیل در مقابل ژایر بولسونارو، رئیس جمهور دست راستی فعلی، پیروز شد. اما همانطور که الیور باسیانو^۲ می‌نویسد، برزیلی که لولا اکنون رهبری خواهد کرد، با دوره‌ی اول او در سال ۲۰۰۳ بسیار متفاوت است و چپ برزیل چالش‌های جدیدی پیش رو دارد.

^۱ الیور باسیانو روزنامه‌نگار و منتقد ساکن سائوپائولو است. او در حال حاضر روی کتابی درباره‌ی جذام و طردشدن کار می‌کند.

^۲ Oliver Basciano

خیابانهای مرکز شهر سائوپائولو ظهر یکشنبه خلوت بودند و با وجود گرمای بهار بارها و بازارها شلوغی چندانی نداشتند. تنها شعبه‌های رای‌گیری پر جنب و جوش بودند، چرا که ساکنان این شهر هم مانند سایر نقاط کشور، برای رأی دادن در دور دوم انتخابات ریاست‌جمهوری برزیل به بیرون رفته بودند.

تنش هیجانی، کمی بعد از ساعت ۷ بعدازظهر به وجود آمد زمانی که لوئیس ایناسیو "لولا" داسیلوا^۳ از ژایر بولسونارو، رئیس‌جمهور راست افراطی فعلی، پیشی گرفت. طولی نکشید که پیروزی با ۵۰٫۹ درصد آرا در مقابل ۴۹٫۱ درصد به بولسونارو نهایی شد. اقیانوسی از حامیان لولا در شهر سرازیر شد که به رنگ حزب کارگران (PT) درآمدند؛ جزر و مدی قرمز به سمت خیابان پائولیستا در مرکز سائوپائولو پیش می‌رفت مملو از شعارها، آتش بازی‌ها و داد و ستد آجود در خیابان و همه‌ی این‌ها در سرتاسر شهرهای این چهارمین دموکراسی بزرگ جهان تکرار شد. در همین حال، حامیان ناامید بولسونارو، نیایشی انجیلی در خارج از ساختمان‌های دولتی در برازیلیا ترتیب دادند.

در ساعاتی پیش از رای‌گیری یکشنبه، کابوس بسیاری از مردم این بود که ممکن است بولسونارو برای ماندن در سمت دست به نوعی کودتا بزند و به نظر می‌رسید چنین چیزی هم دور از ذهن نیست. رئیس‌جمهور بارها صحت سیستم رای‌گیری الکترونیکی برزیل را زیر سوال برده بود (به‌رغم آن‌که در تاریخ بیست و دو ساله‌ی رای‌گیری الکترونیکی برزیل تقریباً هیچ موردی از تقلب وجود نداشته است). با این حال، در پایان، تنها نشانه‌ی کارشکنی از جانب پلیس بزرگراه فدرال بود که دست به بیش از ۵۰۰ عملیات تحریک‌آمیز زد، اکثراً هم در شمال شرقی کشور که طرفدار لولا بودند. به منظور بازداشتن رای‌دهندگان از مراجعه به محل‌های رای‌گیری خاصی که در آن ثبت نام کرده بودند، اتوبوس‌ها و اتومبیل‌ها را متوقف کردند و در برخی موارد ترافیک‌هایی به طول ۳۰ کیلومتر ایجاد کردند. با توجه به اینکه حداکثر سه میلیون رأی‌دهنده احتمالاً تحت تأثیر قرار گرفته بودند، دادگاه عالی حکم داد که ایست‌های جاده‌ای باید متوقف شود: دستوری که رئیس پلیس تنها پس از چندین ساعت هرج‌ومرج به آن عمل کرد.

با پیام‌های تبریک رهبران بین‌المللی، از بایدن گرفته تا مکرون، به مناسبت پیروزی لولا، که به نحو قابل توجهی سریع ارسال شدند، حتی آن تمهیدات هم دیگر نمی‌توانست بولسونارو را برای بار دوم به سمت ریاست جمهوری سوق دهد. خبری از پیام تبریک از سوی بولسونارو یا پسران معمولاً معتاد به شبکه‌های اجتماعی‌اش نبود و آن‌ها در چهل و هشت ساعت اولیه به شکست خود اعتراف نکردند. او در نطق نهایی ۹۰ ثانیه‌ای‌اش نیز اذعان به شکست نکرد، اما رئیس دفتر و معاون رئیس‌جمهور خبر از آغاز مراحل واگذاری داده‌اند.

با فرض اینکه لولا در اول ژانویه به ترتیب شال^۴ سبز و زرد را در اختیار بگیرد، فصل جدیدی در زندگی پرپیچ‌وخم این سیاستمدار رقم خواهد خورد. او هفتمین فرزند از هشت فرزند و والدینی به شدت فقیر از

^۳ Luiz Inácio 'Lula' da Silva

^۴ شال ریاست‌جمهوری پارچه‌ای است که روسای جمهور بسیاری از کشورهای جهان از آن استفاده می‌کنند، به ویژه در آمریکای لاتین. چنین شال‌هایی را اغلب از سمت شانه‌ی راست به چپ به صورت اریب می‌اندارند.

این شال‌ها نماد مهمی از تداوم ریاست‌جمهوری است و تنها توسط رئیس‌جمهور پوشیده می‌شود. ارزش آن به عنوان نماد منصب رئیس‌جمهور دولت را می‌توان با تاج در پادشاهی‌ها مقایسه کرد. هنگامی که رئیس‌جمهور از سمت خود خارج می‌شود، به عنوان بخشی از مراسم رسمی تحلیف، شالی را به طور رسمی به جانشین خود تقدیم می‌کند.

طبقه‌ی کارگر بود و در ۱۲ سالگی واکس‌زدن کفش را شروع کرد و سپس در کارخانه‌ها مشغول به کار شد و پیشرفت خود را از طریق جنبش سندیکایی کشور آغاز کرد. لولا، به عنوان یکی از بنیانگذاران PT در سال ۱۹۸۰، در سال ۲۰۰۳ نیز به عنوان رئیس جمهور برزیل انتخاب شد و در دومین دوره‌ی چهار ساله‌اش نیز از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۱ خدمت کرد. در آن زمان، او میلیون‌ها نفر را از فقر نجات داد. مبالغ هنگفتی را برای بهبود شرایط مسکن در زاغه‌های کشور سرمایه‌گذاری کرد و بر ایجاد مناطق حفاظت‌شده و ذخایر بومی نظارت کرد که منجر به کاهش شدید جنگل‌زدایی شد. با این حال، پس از استیضاح جانشین وی، دیلما روسف^۵ در سال ۲۰۱۶، لولا بنا به اتهامات مشکوکی مبنی بر فساد به زندان افتاد که مانع از نامزدی او در انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۱۸ شد، اتهاماتی که بعداً در دادگاه تجدیدنظر لغو شد و بعدتر مشخص شد قاضی ناظر دادگاه اصلی او، سرجیو مورو^۶، با دادستان‌هایش در ارتباط بوده است.

برزیلی که امروز لولا تصدی‌اش را قبول کرده برزیل ۲۰۰۳ نیست. برخلاف بیست سال پیش که رونق کالاها باد به بادبان‌های کشور انداخته بود، این بار رئیس جمهور منتخب وارث اقتصادی راكد است، ۳۳ میلیون نفر جمعیت همواره گرسنه در برزیل، در کنار مشکلات اقتصادی‌ای که سرتاسر جهان را تحت تاثیر قرار داده و برزیل هم از آن مستثنی نیست. اختلاف اندک انتخاب او نیز نگرانی بزرگی برای هوادارانش خواهد بود. روی کاغذ شکست بولسونارو آسان به نظر می‌رسید. سوءمدیریتش در همه‌گیری کرونا و لفاظی‌هایش علیه واکسن‌ها آن هم در کشوری که قبلاً جنبش ضد واکسن بسیار ضعیفی داشت، باعث مرگ ۶۸۸۰۰۰ نفر شد. اغراق نیست اگر بگوییم اکثر مردم حداقل چند نفر را می‌شناسند که این ویروس آن‌ها را از پای درآورد. البته چنین بی‌اعتنایی بی‌رویه‌ای نسبت به جان و امنیت شهروندان یک کشور برگ برنده‌ی واضح جناح مقابل در رأی‌گیری نبود، بلکه، تا حدودی طعنه‌آمیز، این لفاظی‌های ضد دموکراتیک او بود که نشان از ناکارآمدی‌اش داشت. با این حال در این دموکراسی جوان، معمولاً بسیاری از کسانی که حساسیتی نسبت به دستور کار اصلاحی لولا داشتند، رای خود را به او دادند. خودداری بولسونارو از محکوم کردن حامیان‌ش که پس از شکست او، دوباره با سکوت پلیس حمل و نقل فدرال، بزرگراه‌های در سراسر کشور را مسدود کردند نیز از همان فردای روز انتخابات به عدم محبوبیت او بیشتر دامن زد.

معاون منتخب رئیس جمهور لولا، جرال دو آلکیمین^۷، یکی از رقبای سابق او در راست میانه است. لولا هم‌چنین از حمایت بازاریان آزاد از جمله سیمون تبت^۸ که در دور اول رای‌گیری ریاست جمهوری حذف و سوم شد نیز برخوردار بود. یکی دیگر از سیاستمداران محافظه‌کار هم در همان حینی که اشارات بولسونارو به کودتا ادامه داشت، برای بسیاری صحبت کرد و گفت لولا سیاستمداری است که حداقل می‌تواند با او مخالف باشد. امتیاز دادن سیاستمداران چپ به میانه‌ها برای کسب رای امری رایج است، اما این که ائتلاف بزرگ لولا دقیقاً مبتنی بر همین اصل بود گواهی است بر قدرت سیاسی او: معادل هر شخصیتی در جبهه‌ی راست که از سوی

⁵ Dilma Rousseff

⁶ Sergio Moro

⁷ Geraldo Alckimin

⁸ Simone Tebet

او به جمع معرفی می‌شد، شخصیتی نیز در جبهه‌ی چپ وجود داشت. گیلر مه بولوس^۹ از PSOL^{۱۰}، یعنی همان حزبی که به دلیل پیشروی های قبلی خود به راست در سال ۲۰۰۴ از PT جدا شد، ثابت کرد که در راهپیمایی‌های لولا یک نیروی اصلیست. این حمایتی بود که PT به خوبی به آن بال‌و‌پر داد: بولوس در دور اول بیشترین آرا را در میان نمایندگان کنگره کسب کرد. هر سلبریتی (از آنیتا^{۱۱} تا کاتانو ولوسو^{۱۲})، برای ابراز حمایتش هزاران رویداد و سخنرانی کوچک در دسترس داشت که سازمان‌هایی مانند جنبش کارگران بی زمین برزیل (MST)، در زاغه‌ها و جوامع فقیرتر در سراسر ۲۶ ایالت ترتیب داده بودند.

کارزار انتخاباتی بولسونارو، که در چند هفته‌ی گذشته با نزدیک‌شدن به رقیب به طور فزاینده‌ای پیروزمندانه به نظر می‌رسید، در لحظه‌ی آخر نیز دچار برخی موانع پیش‌بینی‌ناپذیر شد (البته اگر فرض کنیم که احاطه‌کردن خود با دیوانه‌هایی بی‌ثبات احتمالاً عواقب پیش‌بینی‌پذیری خواهد داشت). شش روز قبل از انتخابات، یکی از متحدان بولسونارو، یعنی نماینده‌ی سابق روبرتو جفرسون^{۱۳} که به اتهام کودتاسازی در بازداشت خانگی بود، هنگام ورود پلیس نظامی به خانه‌اش، تیراندازی کرد و یک نارنجک به سمت پلیس پرتاب کرد. یک روز قبل از رای‌گیری، یک نماینده‌ی زن کنگره از حزب رئیس‌جمهور به سمت یکی از حامیان لولا اسلحه کشید و او را روز روشن در خیابان‌های محله اعیانی Jardins سائوپائولو تعقیب کرد. هردو قوهای سیاهی^{۱۴} برای مبارزات انتخاباتی بودند و در میان بسیاری از رای‌دهندگان بلاتکلیف ترس از هرج‌ومرج را ایجاد کردند.

بخش بزرگی از حمایت‌ها از لولا برپایه‌ی ضدیت با بولسونارو است تا ایدئولوژی‌ای مشترک. بنابراین بعید است که حفظ شود. متحدان بولسونارو در انتخابات مجلس سنا و کنگره‌ی ماه گذشته عملکرد قابل‌توجهی داشتند، یعنی انتخاب‌شدن پنج تن از وزرای سابق رئیس‌جمهور، به‌خصوص مورو^{۱۵} - همان قاضی‌ای که عملیات لولا جاتو را به فساد مالی متهم کرد و مسئول زندانی کردن لولا در سال ۲۰۱۸ بود، و به‌طور حتم یکی از دنباله‌روهای بولسونارو - و وزیر سابق بهداشت ادواردو پازوئلو. ادواردو بولسونارو، پسر ژایر نیز به کنگره بازگشته است (فلاویو، بزرگترین فرزند ژایر، سناتور است). لولا برای تصویب قانون کار سختی پیش رو دارد. لولا برای تحقق هر یک از چیزهایی که به رای‌دهندگان وعده داده، باید فراتر از رای ۱۲۰ نماینده چپ (از مجموع ۵۱۳ نماینده) را به دست آورد. چانه‌زنی که احتمالاً مشخصه‌ی چهار سال آینده خواهد بود از پیش آغاز شده، با گزارش‌هایی که حاکی از آن است که سیاستمداران احزاب از نظر ایدئولوژیک بی‌شکل سنترو (اما از اساس نئولیبرال) حمایت خود را به شرطی نشان خواهند داد که آرتور لیرا^{۱۶}، رئیس مجلس که بولسوناریستایی است، در جای خود باقی بماند. کمپین لولا سبزی قابل توجهی داشت که در تضاد با لابی قدرتمند تجارت

⁹ Guilherme Boulos

¹⁰ The Socialism and Liberty Party (Partido Socialismo e Liberdade)

¹¹ خواننده برزیلی Anitta

¹² Caetano Veloso و آهنگساز

¹³ Roberto Jefferson,

¹⁴ اشاره به وقایع غیرقابل پیش‌بینی که معمولاً نتایج شدیدی به دنبال دارد.

¹⁵ Moro

¹⁶ Arthur Lira

کشاورزیست. او قول داده که کنترل استخراج غیرقانونی معدن در آمازون را به دست گیرد (برای مثال بین سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ تهاجم به سرزمین یانومامی ۳۳۵۰ درصد افزایش یافته)، هم‌چنین اعلام وضعیت حفاظت‌شده در نیم میلیون کیلومتر مربع دیگر از جنگل و اختصاص یارانه‌ی کشاورزی پایدار از دیگر وعده‌های اوست. همه‌ی اینها با رمانتیزه‌شدن معدنچی و کشاورز غیرقانونی که بولسونارو مشوق آن بود، در تضاد است. لولا قول داده که مالیات بر درآمد را برای کسانی که ۵۰۰۰ رئال برزیل (۸۶۵ پوند) یا کمتر در ماه دریافت می‌کنند حذف کند (در حال حاضر این محدود ۱۹۰۰ رئال برزیل است) و پرداخت‌های دولتی به فقیرترین افراد در زمینه‌ی تامین اجتماعی و کمک هزینه‌ی فرزندان را تضمین کند. هرگونه افزایش مالیات برای ثروتمندان به شدت مورد مناقشه قرار خواهد گرفت. با این‌که او وعده‌ی ایجاد وزارت زنان (و بازگرداندن وزارت فرهنگ منحل شده) را داده، حامیان اصلی لولا و آنهايي که در سمت چپ قرار دارند، احتمالاً از غیبت برنامه‌ی اجتماعی رادیکالی که نشان اولین سالهای قدرتش بود ناامید می‌شوند. زمانی که بولسونارو در جریان یک مناظره‌ی تلویزیونی او را در مورد سقط جنین به چالش کشید، لولا مکتی کرد، یک محاسبه‌ی انتخاباتی کرد و گفت که این کار غیرقانونی خواهد ماند. اینها مصالحه‌های دردناکیست که مایه‌ی نگرانی‌اند.

رئیس جمهور بولسونارو نیز از حمله کردن به جانشین خود دست نخواهد کشید و همیشه در توییتر و گروه‌های وسیع واتس‌اپ‌اش آماده است تا از هرگونه جنجال یا اشتباه رژیم جدید سوء استفاده کند. با این‌که انرژی سیاسی چپ صرف اطفای حریق می‌شود، ولی باید فوراً روی یک طرح جایگزین کار کنند. لولا تا پایان این دوره ۸۱ ساله خواهد شد و امکان حضور مجدد در دور بعدی را نخواهد داشت. حتی اگر ژایر تلاشی برای به دست آوردن مجدد قدرت نداشته باشد (و با هرگونه روند قانونی که احتمالاً پیش می‌آید به عقب رانده شود)، پسرانش سرمایه‌ی سیاسی عظیمی دارند. از سوی دیگر، سایر مهره‌های بزرگ حزب کارگر لولا هرگز در حد رهبر خود الهام بخش رأی دهندگان نبوده‌اند. فرناندو حداد^{۱۷}، که در سال ۲۰۱۸ پس از زندانی شدن لولا به عنوان نامزد وارد شد، این بار در رقابت برای فرمانداری ایالت سائوپائولو توسط یک نامزد راست افراطی شکست خورد (در حالی که کمپین حداد به‌رغم دوست داشتنی بودن به سختی الهام‌بخش بود، مخصوصاً آگهی‌های گوشخراش رادیویی که در آن یک خواننده سامبا شنوندگانی را که اغلب در شرایط نامطمئنی کار می‌کنند تشویق می‌کرد تا به او رای بدهند چرا که استاد دانشگاه است).

چهره‌ی دیگر قاضی الکساندر د موراس^{۱۸} رئیس نه چندان خوشایند دادگاه عالیست که برخی در جناح چپ، اغلب ساده‌لوحانه، او را به عنوان متحد می‌شناسند (و چهره‌ای منفور در جناح راست) که البته همیشه اینطور نبوده. دی موراس یکی از اعضای دادگاه عالی بود که در ابتدا درخواست‌های استیناف لولا را رد کرد. اما اخیراً، این همکار سابق معاون منتخب آلکمین، با هر نشانه‌ای از شورش برخورد کرده (با پیام‌های لو رفته‌ی واتس‌اپ تجار مختلف که از دیکتاتوری‌ای به نفع خود صحبت می‌کردند، به شدت برخورد کرد و به آن‌ها حمله کرد، هرچند که این پیام‌ها احتمالاً بیشتر جنبه‌ی نمایشی داشتند تا تشویقی جدی به کودتا) و جنگی تمام‌عیار علیه اخبار جعلی (دستور حذف ویدیوهای یوتیوب، دستور دستگیری عاملان حامی بولسونارو) را رهبری کرد.

¹⁷ Fernando Haddad

¹⁸ Alexandre de Moraes

مورائس با انجام این کارها عملاً به یکی از قدرتمندترین اپراتورهای سیاسی در کشور تبدیل شده است. برخی از این بیم دارند که کودتای واقعی به شکل نظامی رخ ندهد، بلکه وابسته به دستگاه قضایی باشد. این درامی است که هرچند جذابیت کمتری دارد، اما می‌تواند به همان اندازه خطرناک باشد.

درک اینکه چرا هر مقاله ای که من، هر چند نامربوط، در چهار سال گذشته در مورد برزیل نوشته ام، نام رئیس جمهور را در جایی از تیتر خود دارد دشوار نیست – گاهی اوقات هم با آوردن لقب اجباری «ترامپ استوایی» برای اضافه کاری بیشتر. چالش‌های پیش روی برزیل در حال حاضر پیچیده تر و تجزیه و تحلیل و حواله‌ی آنها به چهره شیطنانی بولسونارو، دشوارتر خواهد بود. توجه‌ها تغییر خواهند کرد. لولا الهام‌بخش است. جوامع بومی می‌توانند کمی راحت تر نفس بکشند. کسانی که در حاشیه‌ی جامعه هستند می‌توانند کمی امیدوارتر باشند، چپ به حق می‌تواند جشن بگیرد، اما این ضامن روزهای خوب نیست. برای بسیاری، با درک این که چهار سال طاقت‌فرسای دیگر در کمین است، درخشش جشن یکشنبه از همان لحظه کمرنگ شد.

متن اصلی :

<https://www.versobooks.com/blogs/5484-what-next-for-the-brazilian-left-or-why-brazil-s-troubles-aren-t-over-yet>